

Asia: VN/35196/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Tullin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Journalistiliitto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota erityisesti toimitukselliseen lähdesuojaan, joka perustuu Suomen perustuslaissa mainittuun sananvapauteen. Muun muassa perustuslaki- ja hallintovaliokunnissa on viime aikoina kiinnitetty huomiota mm. lähdesuojaan liittyvien oikeusturvatakeiden riittävyyteen.

Hallintovaliokunta muistuttaa lausunnossaan HaVL 12/2026 vp tehokkaan ja riippumattoman laillisuusvalvonnan järjestämisestä sekä siitä, että etteivät säännökset saa oikeusturvavaatimusten vuoksi olla sisällöltään liian tulkinnanvaraisia tai liian väljiä.

Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan PeVL 30/2025 vp, että lähdesuojan turvaaminen edellyttää lakitasoista sääntelyä.

Hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp) perusteluiden mukaan ”riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös muista menettelyllisistä takeista, esimerkiksi velvollisuudesta ilmoittaa tiedonhankinnasta tiedonhankinnan kohteelle, yksilön mahdollisuudesta erityisten oikeussuojakeinojen käyttöön ja toimivaltuuksien käytön dokumentointivelvoitteesta, samoin kuin rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi”.

Ottaen huomioon lähdesuojan merkitys sekä sitä turvaavat normit, on tiedusteluvaltuuksia lisättäessä erityisen välttämätöntä turvata se, että edes vahingossa viranomaisen tietoon tullutta lähdesuojan alaista tietoa ei hyödynnetä. Tästä tulisi huolehtia asian jatkovalmistelussa. Säädetävän lain tulisi ohjata viranomaistoimintaa selkeästi.

Myös Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan unionin sääntely edellyttävät lähdesuojan turvaamista. Tässä yhteydessä on syytä ottaa huomioon myös medianvapausasetuksen myötä voimaan tullut lähdesuojan laajentunut henkilöpiiri. Lähdesuoja kattaa journalistien lisäksi myös mediapalvelujen tarjoajan palveluksessa olevia henkilöitä ja journalistin läheisiä, eli sellaisia muita

henkilöitä, joilla on mahdollista olla lähdesuojan alaista tietoa. Selkeyden vuoksi tästäkin olisi syytä ottaa maininta hallituksen esitykseen.

Hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) viitataan myös perustuslakivaliokunnan tuoreeseen linjaukseen asiassa (PeVL 30/2025 vp). Valiokunnan linjan mukaisesti (myös PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp) on välttämätöntä luoda uskottavia korvaavia oikeusturvatakeita erityisesti silloin, kun normaali muutoksenhakumenettely tuomioistuimeen ei ole mahdollinen asian luonteen vuoksi. Lisäksi on syytä ottaa huomioon hallintovaliokunnan Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 50/2026 vp) antama tuore lausunto (HaVL 12/2026 vp), jossa korostetaan oikeusturvajärjestelyjen riittävyyttä.

Journalistiliiton näkemyksen mukaan tulee lain tasolla säätää selkeä ja kattava hyödyntämiskielto oikeudetta saadulle lähdesuojan alaiselle tiedolle.

Erityisesti esityksen 32 §:än (Katselukiellot Tullin rikostiedustelussa) ja luonnoksen 16 §:än (Rikostiedustelutiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset) yhteydessä olisi syytä todeta, että sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja ei saa käyttää suoraan eikä välillisesti. Esimerkiksi pelkkä hävittämisvelvoite ei takaa sitä, etteikö viranomaisen muistiin jäänyttä tietoa voisi myöhemmin hyödyntää.

Savolainen Petri
Suomen Journalistiliitto ry